

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії
Національного наукового центру «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України

Здобувач ступеня доктора філософії **Сальнікова Ангеліна Олександрівна**, 1991 року народження, громадянка України, освіта вища, у 2015 році закінчила Національну академію внутрішніх справ та отримала диплом освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за спеціальністю «Правознавство», працює керівником Адвокатського бюро «Ангеліни Сальнікової», виконала акредитовану освітньо-наукову програму третього рівня вищої освіти (PhD) «Доктор філософії» за спеціальністю 081 «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України від 06 березня 2026 року №52/12-01, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Сімакової-Єфремян Елли Борисівни, доктора юридичних наук, професора, завідувача лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України;

Рецензентів – Хоши Вадима Віталійовича, кандидата юридичних наук, старшого дослідника, завідувача відділу підвищення кваліфікації судових експертів Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України;

Перепелиці Сергія Івановича, кандидата юридичних наук, доцента, провідного наукового співробітника відділу аспірантури та докторантури Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України;

Офіційних опонентів – Капліної Оксани Володимирівни, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого;

Волошанівської Тетяни Володимирівни, доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ,

на засіданні 28 квітня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Сальніковій Ангеліні Олександрівні на підставі публічного захисту дисертації «Використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, Харків.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Гусева Влада Олександрівна.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507), зокрема, вона містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне завдання, яке полягає у розробленні теоретичних і науково-практичних засад використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством; з'ясовуванні сучасного стану наукової розробленості проблематики використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством; авторському визначенні наукової категорії «спеціальні знання, котрі використовуються під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством», визначенні їх сутності і типової форми, у яких вони реалізуються на стадії досудового розслідування; визначенні правових й організаційних засад використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством; наданні характеристики правовим засадам залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій та висвітленні проблемних питань, що виникають під час їх практичної участі в кримінальному провадженні; установленні можливості участі спеціаліста-психолога у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із домашнім насильством; розгляді непроцесуальних форм використання спеціальних знань, котрі мають вагоме значення у вирішенні тактичних завдань розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством; з'ясовуванні специфіки техніко-криміналістичних засобів, потреби у застосуванні яких виникає під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, визначенні засад їх застосування у кримінальних провадженнях досліджуваної групи та їхнього значення для результатів досудового розслідування; визначенні особливостей призначення та проведення судово-медичних експертиз; з'ясовуванні особливостей призначення психологічних і судово-психіатричних експертиз відносно учасників кримінального провадження; розкритті особливостей призначення інших різновидів експертних досліджень, що проводяться під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, що має істотне значення для галузі знань 08 Право. Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4

статті у періодичних фахових виданнях України та 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях, які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Сальнікова А. О. Використання спеціальних психіатричних і психологічних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 276–287.

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.22>

URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/145/142>

2. Salnikova A. Participation of Specialists in a Criminal Proceeding Involving the Investigation of Criminal Offenses Related to Domestic Violence. *Archives of Criminology and Forensic Sciences*. 2024. № 1 (9). P. 156–164.

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.9.2024.12>

URL: <https://archive-criminology.com.ua/journal/article/view/116/111>

3. Сальнікова А. О. Засади реалізації типових форм використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Соціологія права*. 2024. Вип. 3–4 (47–48). С. 183–188.

DOI: <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2024-3-4.32>

URL: <https://soclaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2024/3-4/34.pdf>

4. Гусева В., Сальнікова А. Криміналістичні експертизи у доказуванні домашнього насильства. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2025. № 1 (34). С. 225–235.

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.16>

URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/451/467>

5. Сальнікова А. О. Непроцесуальні форми використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*: тези всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 21 червня 2024 р.). Харків: ХНУВС, 2023. С. 512–515.

6. Сальнікова А. О. Розвиток наукової думки щодо використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квітня 2024 р.). Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 577–579.

7. Сальнікова А. О. Напрями використання криміналістичних експертиз у доказуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. *Сучасні напрями розвитку судової експертизи та криміналістики*: тези всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 110-річчя діяльності Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз (м. Одеса, 05 вересня 2024 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 403–407.

У дискусії взяли участь голова, члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Голова разової спеціалізованої вченої ради Сімакова-Єфремян Е. Б., доктор юридичних наук професор, завідувач лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Зауважень немає.

Рецензент Хоша В. В., кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач відділу підвищення кваліфікації судових експертів Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Зауваження:

1. Текстуальний аналіз положень дисертації дозволяє констатувати, що висвітлення статусу висновку спеціаліста як джерела доказів потребує подальшої систематизації. Дисертантка слушно порушує проблему неоднозначної судової практики щодо визнання висновків спеціалістів доказами у справах про домашнє насильство, однак висновки щодо правового статусу таких документів часом виглядають суперечливо. Так, у розділі 3 (с. 201), із прикладів судової практики резюмовано про недостатню унормованість процесуального статусу спеціаліста, однак при цьому окремі рішення національних судів визнаються як прецеденти доказової сили висновків психологів (с. 140). Це створює певну нечіткість у теоретичних положеннях роботи.

2. Авторка пропонує розширити обсяг прав спеціаліста у кримінальному провадженні (підрозділ 3.4), однак конкретні пропозиції (у тому числі проектні норми) не деталізуються належною мірою. У зв'язку з цим, цікаво почути позицію дисертантки під час публічного захисту щодо конкретних пропозицій.

3. Проблематика використання спеціальних знань у випадках неприбуття дитини-потерпілої до суду заслуговує на глибше теоретичне та практичне опрацювання. Авторка лише епізодично звертається до випадків, коли участь психолога або педагогічного працівника стає альтернативним способом фіксації обставин кримінального правопорушення (через «зелену кімнату» або психологічну експертизу) (с. 117–119; 185–222), однак потенціал таких формалізованих механізмів залишено без належного аналітичного узагальнення.

Рецензент Перепелиця С. І., кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України. Зауваження:

1. Підтримуючи позицію авторки щодо поширеної у правозастосовній практиці ситуації отримання довідок, висновків і консультацій психологів

поза межами процесуальних форм застосування спеціальних знань, у дисертації недостатньо розкрито потенційні ризики такої практики. Зокрема, поза належною увагою залишилися питання дотримання лікарської та професійної таємниці, валідності застосовуваних психодіагностичних методик, а також процесуального статусу отриманих матеріалів з точки зору їх допустимості як доказів. У зв'язку з цим доцільним видається більш ґрунтовний аналіз зазначених аспектів крізь призму гарантій прав сторін кримінального провадження та вимог кримінального процесуального закону.

2. Дисертантка обґрунтовано приділяє увагу застосуванню моделі барнахусу (с. 115–116), методик «процесуальне інтерв'ю (с. 116–118) і зелена кімната» (с. 117–119) під час допиту неповнолітніх потерпілих від домашнього насильства. Разом із тим у роботі недостатньо розкрито питання процесуального документування участі спеціаліста-психолога (або іншого залученого фахівця) в інших слідчих (розшукових) діях. Також потребує додаткового обґрунтування порядок фіксації його дій, рекомендацій щодо відображення у процесуальних документах застосованих методів комунікації з дитиною тощо. На нашу думку, розроблення відповідних рекомендацій або пропозицій щодо вдосконалення протоколювання таких дій посилює б практичну спрямованість дослідження.

3. Певного уточнення потребувала б структурна побудова розділу 2, зокрема підрозділу 2.3, у якому авторка одночасно розглядає процесуальні та непроцесуальні форми використання спеціальних знань. Попри логічну взаємопов'язаність цих форм, вони мають принципово різний правовий статус, нормативне підґрунтя та механізм реалізації у кримінальному провадженні. У зв'язку з цим видається доцільним чіткіше структурно розмежувати зазначені форми шляхом їх висвітлення у самостійних підрозділах, що сприяло б підвищенню системності викладу та наукової чіткості відповідних положень.

Офіційний опонент Капліна О. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого. Зауваження:

1. Дисертанткою задекларовано проведення ґрунтовного узагальнення емпіричного матеріалу, зокрема матеріалів кримінальних проваджень та судової практики (с. 27-28 дис.), однак у тексті роботи відсутній самостійний, системно структурований аналітичний блок, який би відображав результати такого узагальнення в їх комплексному вигляді. Емпірична база, без сумніву, є значною, проте вона інтегрована в дослідження переважно фрагментарно - як ілюстративний матеріал до окремих теоретичних положень. Водночас не простежується належного виділення типових тенденцій правозастосування, систематизації повторюваних помилок, статистичного виміру частоти призначення певних видів експертиз чи залучення спеціалістів, співвідношення процесуальних і непроцесуальних форм використання спеціальних знань. За відсутності кількісно-якісного виміру отриманих результатів частина висновків набуває рис загальнотеоретичних узагальнень,

що не завжди достатньо оперті на демонстративну емпіричну репрезентативність. Запровадження чіткої аналітичної систематизації – за видами експертиз, типовими слідчими ситуаціями, характером процесуальних ускладнень, частотністю окремих правозастосовних рішень – надало б роботі більшої доказової переконливості та наукової вагомості.

2. Авторка слушно звертається до проблематики непроцесуальних форм використання спеціальних знань, зокрема поліграфологічних досліджень і психологічного профілювання, однак їх кримінально-процесуальний статус залишено у площині радше констатації, ніж глибокого критичного осмислення. У роботі бракує чітко окресленої концептуальної позиції щодо меж допустимості результатів таких форм у доказовій системі кримінального провадження, а також аналізу потенційних ризиків їх абсолютизації в умовах підвищеної доказової складності справ про домашнє насильство. Відсутність докладного розмежування інформаційної, орієнтуючої та доказової функцій цих інструментів дещо розмиває їх місце в ієрархії засобів криміналістичного забезпечення доказування.

3. Попри беззаперечну глибину теоретичного аналізу правових та організаційних засад використання спеціальних знань, дисертація не в повній мірі демонструє реальний «зріз» правозастосовної проблематики. Особливо це відчутно у підрозділі 1.3, де форми використання спеціальних знань подано переважно у нормативно-доктринальному вимірі. Натомість питання затримок у проведенні експертних досліджень, формалізму при формулюванні завдань експерту, недостатньої аргументованості висновків експертів, складності комунікації між слідчим і експертною установою, а також дисбалансу процесуальних можливостей сторін у ініціюванні експертиз не отримали належного системного висвітлення. У висновках до розділу 1 ці практичні колізії також не набули належної концентрації, що призвело до домінування теоретико-узагальнювального характеру підсумкових положень над їх прикладною спрямованістю

4. Підрозділ 3.2 дисертації, присвячений психологічній експертизі, демонструє належне знання нормативної бази, проте не повністю відображає криміналістичну специфіку її проведення у провадженнях щодо домашнього насильства. Недостатньо глибоко розкрито питання верифікації психологічної травматизації потерпілих, аналізу феномену віктимної поведінки, синдрому залежності від кривдника та інших складних психологічних станів, що мають суттєве доказове значення. Обговорення застосування поліграфа, хоча й порушує актуальну проблему, не супроводжується належним осмисленням його доказової сили, меж інтерпретації результатів, а також ризиків вторинної психотравматизації особи. Попри декларовану орієнтацію на захист прав потерпілих, у роботі не запропоновано чітко структурованих механізмів мінімізації вторинної віктимізації під час проведення психологічних досліджень, що обмежує практичну імплементаційну цінність відповідних положень.

5. Дослідження має ґрунтовний аналітичний характер, проте в ньому майже відсутній прогностичний вимір. Питання трансформації тактики

розслідування правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, в умовах цифровізації судочинства, впровадження електронних доказів, використання сучасних технічних засобів фіксації та дистанційної взаємодії з експертами залишилися поза межами розгорнутого аналізу. Включення стратегічного прогнозу розвитку криміналістичного забезпечення використання спеціальних знань надало б роботі більш концептуального й перспективного звучання та підкреслило б її значення не лише як аналітичного, а й як орієнтуючого для подальшого розвитку науки й практики.

Офіційний опонент Волошанівська Т. В., доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ. Зауваження:

1. У дисертації питання використання консультативної допомоги спеціалістів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, розглядається у різних структурних частинах роботи в контексті загальної характеристики форм використання спеціальних знань та участі спеціалістів у слідчих (розшукових) діях. Водночас у структурі дисертації відсутній окремий підрозділ, у якому б системно й цілісно були визначені особливості консультативної діяльності спеціалістів, її зміст, завдання, межі та співвідношення з іншими процесуальними й непроцесуальними формами використання спеціальних знань. Виокремлення такого підрозділу сприяло б більш чіткому розмежуванню форм участі спеціалістів у кримінальному провадженні, підвищенню логічної впорядкованості викладу матеріалу та поглибленню теоретичного опрацювання зазначеного аспекту дослідження.

2. У роботі ґрунтовно розкрито питання використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, зокрема у частині залучення спеціалістів і призначення судових експертиз. Водночас авторкою не виокремлено та спеціально не проаналізовано можливості використання спеціальних знань у контексті доказування систематичності домашнього насильства як обов'язкової ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. Зокрема, потребувало б додаткового висвітлення питання щодо ролі психологічних, судово-психіатричних, судово-медичних та інших спеціальних знань у встановленні тривалості, повторюваності та стійкого характеру насильницької поведінки, а також у доказуванні причинно-наслідкового зв'язку між систематичними насильницькими діями та психоемоційними або фізичними наслідками для потерпілої особи. Виокремлення й системний аналіз цього аспекту сприяли б поглибленню практичної спрямованості дослідження та більш повному розкриттю доказового потенціалу спеціальних знань у кримінальних провадженнях зазначеної категорії.

3. Попри те, що в роботі комплексно досліджено процесуальні й

окремі непроцесуальні форми використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, поза увагою залишилися можливості використання спеціальних знань у контексті проведення перевірок за криміналістичними обліками, які в практиці досудового розслідування можуть мати суттєве значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Проведення наукової розвідки у цьому напрямі використання спеціальних знань сприяли б більш повному розкриттю їх доказового потенціалу, а також поглибленню практичної спрямованості дослідження з урахуванням сучасних можливостей криміналістичного забезпечення досудового розслідування.

4. Доцільно звернути увагу на те, що в роботі відсутній узагальнений огляд результатів проведеного емпіричного дослідження. Авторка посилається на аналіз матеріалів кримінальних проваджень та судової практики, однак у тексті не подано систематизованого підсумку отриманих даних, їх кількісного та якісного узагальнення, а також чітко структурованих висновків за результатами такого аналізу. У разі наявності такого узагальненого аналітичного блоку це суттєво підвищило б наукову цінність і переконливість дослідження. Систематизація результатів емпіричного аналізу дала б можливість чітко продемонструвати зв'язок між теоретичними положеннями дисертації та реальними тенденціями правозастосовної практики, підтвердити обґрунтованість сформульованих висновків і запропонованих рекомендацій.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради.

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Сальніковій Ангеліні Олександрівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Елла СІМАКОВА-ЄФРЕМЯН

